

Dārtas Dravas intervija ar vīru kopas "Vilki" māksliniecisko vadītāju Edgaru Liporu

22.05.2018.

Rediģēts 3.12.2019.

D.D.: Sveiks!

E.L.: Nu, čau!

D.D.: Es tev gribu uzdot dažus jautājumus. Piemēram, kā tu nonāci līdz "Vilkiem", kas tevi tur aizveda?

E.L.: Pēc vidusskolas es sāku mācīties vēstures fakultātē un mēs bijām vienā kursā ar Gintu Skutānu, kurš jau darbojās Liepavotā (red.piez. vīru kopas "Vilki" sākotnējais nosaukums), un caur viņu es faktiski tur nokļuvu. Apmēram tajā pašā laikā, kad Uģis Treide un Raimonds Kundziņš. Tās bija 1990. gada beigas vai 1991. gads, varbūt tas nav tik būtiski, jā.

D.D.: Kā tur "izskatījās" tajā laikā, kad tu pievienojies jau esošam sastāvam? Kas ansambli notika, ko jūs dziedājāt?

E.L.: Cik atceros, es tikko biju sācis nodarboties ar folkloru, un Gints teica, ka ir tāda grupa, kur tikai veči dzied karavīru dziesmas. Viņš mani uzaicināja pievienoties, teica, ka noderētu labi dziedātāji, jo tajā brīdī viņš bija viens no līderiem. Varbūt ar pašu dziedāšanu viņam gāja švakāk, bet kā organizators viņš bija ļoti aktīvs. Tajā laikā dziedāja strēlnieku un leģionāru dziesmas. Bija arī pa kādai tautasdziesmai, bet pārsvarā tā saucamās jauno laiku karavīru dziesmas.

D.D.: Vai tad jau bija doma, ka jādzied arī senā slāņa karavīru dziesmas?

E.L.: Man pat ir video ieraksts, kur mēs par to runājam. Kā reiz nesen noskatījos. Tas bija 1991. gada nogalē, pirtī kaut kur pie Jelgavas. Tur mēs sēdējām un štukojām, kā būtu, ja mēs dziedātu arī to folkloru. It kā apkārt ir visādas folkloras kopas, bet mūsu niša bija 20. gadsimta dziesmas

un tajā brīdī šo gadsimtu mūzikas savienošana vienā ansablī likās diezgan problemātiska. Tai brīdī likās, ka tās ir divas dažādas lietas, bet doma bija diezgan izteikta, ka vajadzētu pamatīgāk iepazīt folkloru tāpēc, lai vairāk izprastu karavīru idejas, kas nāk arī no seniem laikiem, ne tikai zināšanas un atziņas, kas tika savāktas no latviešu strēlniekiem un vēlāk leģionāriem. Ar to brīdī es sāku ‘nest’ pa kādai tautasdziesmai. Es ar mūziku esmu uz ‘tu’, tāpēc arī meklēju notis, meklēju vārdus, liku kopā un ātri varēju pasniegt pārējiem.

D.D.: Kādu tu veidoji repertuāru? Vai vēl kāds piedalījās vai piedalās tautasdziesmu meklēšanā, teksta un melodiju savienošana?

E.L.: Kas attiecas uz folkloru, šobrīd pārsvarā visu meklēju es, bet pa kādai dziesmai arī citi dalībnieki ir atnesuši. Sākuma periodā bija tādi kā dziesmu uzkrājumi, kādu dziesmu atnesa (Gints Skutāns -red.) Gints, kādu Uģis (Uģis Drava -red.). Kā saka, savācām dziesmas no malu malām, arī tādas, kas tika jau dziedātas, bet nebija iekļautas repertuārā. Bet šobrīd folklorā ir absolūti manā ziņā, jā.

Šobrīd atrast repertuāru ir daudz vienkāršāk, tikai jāzin kur meklēt, bet tolaik redzu melodiju, kas šķiet interesanta, bet vārdi pierakstīti gaužām maz. Ļoti maz dziesmām ir pierakstīti, teiksim, trīs pantiņi, pārsvarā ir viena rindiņa, īpaši Jurjāna pierakstos, un tad jāmeklē klāt vārdi. Reizēm var atrast precīzos vārdus, bet reizēm jāpavariē, bet par attiecīgo tēmu. Ja dziesma sākas ar, piemēram, ‘Zviedzi, zviedzi, sirmais zirdziņ’, tad neņem klāt pantus par citu tēmu, bet variē ar šo pašu. Vai arī ‘Aši, aši zīle dzied’. Šī tēma ar zīli ir diezgan plaša. Katrā gadījumā, ja runā par folkloru, tad neviena dziesma nav mūsu pašu izdomāta un salikta. Vienā no diskiem mēs ierakstījām ‘Kungi mani karā sūta’, kas patiesībā ir ‘Ilģu’ savā laikā dziedāta un laikam par sacerēta, bet mēs varam droši likt roku uz sirds un teikt, pārējās visas ir autentiskas melodijas. Protams, mēdz būt, ka izdomā otro balsi klāt, bet tā, ka mēs būtu paņēmuši vārdus un paši sakomponējuši melodiju, tā nav.

D.D.: Nedaudz atkal pamainot tēmu, gribēju vaicāt kāds bija tavs ceļš līdz grupas līdera statusam?

E.L.: Es domāju, ka muzikalitāte mani līdz tam noveda. Kad atnācu, jau varēju spēlēt visādus mūzikas instrumentus. Tai brīdī kādus pāris gadus jau spēlēju akordeonu, kas bija noderīgi, jo pārsvarā dziedājām strēlnieku dziesmas. Pirms tam tavs tēvs Uģis bija spēlējis un viņa brālis Guntis bija riktīgs akordeonists tur, bet, kad es atnācu, Guntis praktiski vairs neparādījās, un iztrūka tas cilvēks. Tad es biju tieši laikā. Reizēm Uģis arī uzspēlēja, bet vairāk es pārņēmu stafeti. Un, ja runā par folkloru, es no džekiem biju vismuzikālākais, ar muzikālo izglītību un nelielu pieredzi, tāpēc man vieglāk dažādi instrumenti padevās un tā automātiski nonācu muzikālā līdera pozīcijā.

Arī šobrīd ir tā, ka viņi man uzticās. Pirms gadiem desmit mēs runājām, ka Vilkos ir sinarhija, kas, vienkāršā valodā sakot, ir tas, ka katrs dara to, kas viņam vislabāk sanāk, bet visi iet uz vienu mērķi. Piemēram, Uģis Treide ir visus diskus noproducējis, viņš kā producers strādā vienkārši lieliski! Neviens viņu tur speciāli nesauc, bet zin, ka viņš izdarīs vislabāk. Ja jārunā par vēstures niansēm, tad, starp tiem, kas mēs šobrīd esam, pirmais vienmēr būs Andris Balcers, pēc tam Uģis un tā tālāk. Katrs pārzin savu nišu, un man tad ir muzikālā puse. Tādā veidā ir vieglāk. Protams, ka mēs kopā domājam ļoti bieži. Es kaut ko lieku priekšā, un tad štukojam, kāda sajūta, kā viss skan kopā. Tagad jau mēs apmēram zinām, kā tas ir. Pašā sākumā man bija tā, ka es tāds jauns, zaļš gurķis atnācu, domāju, kā būs - lieku priekšā, padzied, - ‘nu, kā?’, - ‘nē, nu, forši vārdi, normāla melodija, davaj dziedam!’.

D.D.: Ko tu vari pastāstīt par izbraukumiem pie teicējiem?

E.L.: Es pie teicējiem esmu braucis salīdzinoši maz. Pie strēlniekiem savā laikā brauca Andris Balcers...

D.D.: Māris Ošs...

E.L.: Bet pēc tam, vēl salīdzinoši nesen, ļoti intensīvi pie leģionāriem un partizāniem brauca Andris ar Gundaru (Andris Balcers un Gundars Kalniņš -red.), arī filmēja, bet par folkloru

runājot, es esmu bijis pie dažām sieviņām, tantiņām, kas ik pa laikam pienāk saietos (3x3 saietos -red.), bet pārsvarā šie materiāli ir savākti Latvijas folkloras krātuvē, tur ir daudz audio ierakstu un tāpat bibliotēkā ir pasēdēts diezgan ilgs laiks, kad audio ieraksti vēl nebija tik pieejami.

D.D.: Jūs kopā ne tikai muzicējat. Cik es saprotu, 90. gados esat gājuši pārgājienos un dažādas lietas darījuši kopā. Vai tā ir un kāpēc?

E.L.: Zini, kā, tas ir ļoti vienkārši. Tāpēc, ka mums bija vienādas idejas, interese par vēsturi, arheoloģiju, folkloru. Ir iets pārgājienos, vēl joprojām katru gadu ejam ziemas pārgājienā pa Tīrelpurvu. Ne visi iet, ne visi tiek, bet lielākā vai mazākā sastāvā tas ir tradicionāls gājiens tpa karavīru cīņu vietām. Īpaši 90. gadu sākumā kamēr vēl nebija ģimenes un tā nebija primārā lieta, bija gan laivu braucieni, gan visādas kopīgas izklaides. Es varu droši teikt, ka tā kompānija, kas man ir bijusi apkārt, tie ir mani tuvākie draugi. Tas varbūt skaļi skan, bet es noteikti jebkuram no šiem cilvēkiem varu prasīt palīdzību. Tas ir vairāk kā vienkārši paziņu vai draugu pulciņš, kas kopā izklaidējas.

D.D.: Par to, kāpēc jums tas ir svarīgi. Vai ir mainījusies kopējā doma, motivācija dziedāt un spēlēt kopā gandrīz trīsdesmit gadu laikā?

E.L.: Es domāju, ka nē. Pamatideja ir ļoti vienkārša - izzināt latviešu karavīra dzīvesziņu un to popularizēt. Tas īsumā. Vēl tagad atceros, kā Uģis Drava teica ‘Nē, mēs uz skatuves nē, mēs nedomājam koncertēt - dziedam priekš sevis.’ Tad vēl nebija Vilki, man liekas, nu, tas pats sākums. Bija ideja, ka mēs dziedam sev un sev tuvajiem cilvēkiem, dziedam savam priekam, vienalga vai esi pārgājienā vai ciemos, vienmēr dziedāja. Liekas, ka tas bija tikko, kad, aizejot uz krodziņu savā kompānijā, bez dziedāšanas neiztikām. Tādā ziņā tas diezgan ātri pārvērtās. No cilvēkiem acīmredzot bija interese par karavīru dziesmām, tāpēc arī ļoti bieži sāka aicināt uzstāties, un tad, gribi vai negribi, bija jākāpj uz skatuves. Manuprāt, pamata doma nav mainījusies, ir tikai, moderni sakot, *apgreidojusies*. Tagad ne tikai maucam un dziedam, bet

mēģinam to apspēlēt dažādi. Tāpēc mums ir daudz albumu, izdotas divas grāmatas un organizēti dažādi pasākumi, lai to mūsu mūziku un ziņu izceltu saulītē.

D.D.: Lieliski! Paldies tev par sarunu!

E.L.: Nu, ņem par labu!

Ar Jāzepa Mediņa Rīgas Mūzikas vidusskolas kokles spēles klases audzēkni Kristīni Tukri sarunājās Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas (JVLMA) etnomuzikoloģijas studente Lauma Matule
2019. gada 9. septembris

Par koncertkokli, viedokļiem, stereotipiem un iespējām

- Kur esi apguvusi koncertkokles spēli?

- Kokli sāku mācīties Babīte mūzikasskolā interešu izglītībā, tad es pārgāju uz mācībām mūzikas skolā, tad pabeidzu mūzikas skolu un tagad esmu iestājusies Jāzepa Mediņa Rīgas Mūzikas vidusskolā, kur mācos jau trešo gadu, bet kopā jāmācās četri gadi.

- Vai vari iedomāties, kāds būs tavs turpmākais ceļš, kas saistīts ar šo instrumentu?

-Es varu iedomāties, bet tikai tādās bālās krāsās. Tāpēc, ka šis ceļš, kas ir ejams ar kokli, nav tik redzams un noteikts, kā tas ir citiem instrumentiem. Savā ziņā tas ir ļoti interesanti, jo var atklāt jaunus ceļus un veidot projektus. Bet ir tam visam arī otra puse - tu nekad nezini, vai tas izdosies un vai varēsi nopelnīt iztikai.

-Kas ir tie atslēgas vārdi, kas nāk prātā, domājot par koncertkokli?

- Tautas un akadēmiskās mūzikas instruments vienlaicīgi. Nezinātājiem nav plašs zināšanu loks par kokli, varētu teikt, ka daudziem cilvēkiem tā ir vēl neatklāta Amerika. Nezinu, vai tas ir labi vai slikti, bet nāk prātā t.s. padomju laiki.

-Vai tavā pieredzē ir nācies dzirdēt viedokļus un domas par koncertkokli?

- Jā, ļoti daudz un ļoti bieži, gandrīz katru dienu. Piemēram, ka kokle ir neperspektīvs instruments; ka kokle ir ļoti skaists un neparasts instruments. Šie viedokļi ir ļoti, ļoti dažādi. Cik cilvēku, tik viedokļu. Reizēm ir arī jautājumi: vai kokle ir tikai tautas instruments? Tas vienlaicīgi ir arī viedoklis, jo viņiem jau ir sava hipotēze, kuru grib, lai apstiprina.

- Dzirdot ko tu saki, varbūt ir radušās arī plašākas diskusijas un vārdu apmaiņas par šiem jautājumiem?

- Jā, protams. Tādas situācijas visbiežāk rodas ar tiem cilvēkiem, kuri uzskata, ka kokle ir slikts, neperspektīvs vai nevajadzīgs instruments. Tad es mēģinu skaidrot, ka tas ir mūzikas instruments, kurš var radīt arī skaistu skaņu (pasmejas). Nav jau arī tik traki, jo ir arī cilvēki, kuri novērtē šo instrumentu un iedrošina, ka vajag rādīt plašākai publikai, pasaulei - izcelt saulītē un dod arī padomos, kā to darīt.

- Ja paanalizējam tos, kuri neizsakās pārāk glaimojoši par šo instrumentu, kāpēc, tavuprāt, šiem cilvēkiem ir izveidojies tāds viedoklis?

-Reizēm es pati arī piekrītu kādam negatīvam viedoklim, jo kokli var un vajag pilnveidot, piemēram, meistarū šobrīd ir tikai divi. Kā arī dažas nianse instrumenta būvē nav līdz galam izkoptas. Spēles paņēmieni ir tik daudz un dažādi, kas rada problēmas spēlējot ansablī. Kokle nav klasisks orķestra instruments, un daudziem bieži vien liekas "priekš kam tas ir vajadzīgs" vai "pašam paspēlēt okey, bet priekš kam to spēlēt plašākām auditorijām?".

- Kuri ir tie, kas tā saka?

- Tie ir mūziķi, pārsvarā mana vecuma vienaudži.

- Un no nemūziķiem arī ir nācies to dzirdēt?

- Varbūt tā nemanāmi ģimenē. Tā pa tieši jau neteiks: "Ko tu tur spēlē?", bet ir nācies noprast, lai izdomāju, ko labāku varētu darīt. Nākotnes karjeras ceļš nav tik skaidri redzams, tāpēc arī ir tāds viedoklis.

- Ja tu spēlētu kādu orķestra instrumentu, vai tad būtu citādāk?

- Tas diezgan lielā mērā patiešām ir atkarīgs no instrumenta, kādu spēlē, jo ja es spēlētu flautu vai vijoli, man teiktu: "Malacis, turpini darīt to, ko tu dari!"

- Jau iepriekš pieminēji meistarus Latvijā. Cik ļoti un kā tas ietekmē tevi un citus koncertkokles spēlētājus?

- Tas ļoti ietekmē. Kvalitāte, kādā meistari strādā, ir būtisks jautājums, jo no tā ir atkarīgs instrumenta skanējums. Ja tas ietekmē skanējumu, tad tas uzreiz pāriet tajā, kā es un citi cilvēki uztver un dzird šo instrumentu. Bieži vien džingstošas stīgas, slēdži - tā ir ikdiena.

- Kāda atšķirība ir uzstāties ar koncertkokli Latvijā un izbraucot ārpus robežām?

- Ārpus Latvijas klausītāji ir pretimnākošāki, jo viņiem kokle šķiet kaut kas eksotisks. Ir lepnuma sajūta, ka tu esi piederīgs Latvijai un spēlē latviešu tradicionālo instrumentu. Spēlējot ārzemēs, es neiedziļinos tajās sīkajās problēmās un diskusijās, ko raisa šis instruments Latvijā, bet vairāk vēršu uzmanību mūzikas radīšanas priekam. Varētu teikt, ka ir lielāka brīvības sajūta.

- Kādi pasākumi notiek, lai popularizētu koncertkokli?

-Protams, ir daudz masu pasākumi, kur kopā pulcējas koklētāji no visas Latvijas un spēlē kopansablī. Noteikti tie ir Dziesmu svētki un dažādi festivāli. Kokle tiek parādīta arī mazākos sastāvos, kamersastāvos, piemēram, labi zināmais kameransambls "Altera Veritas", kuri koncertē. Viņi parāda kokli no cita skatu punkta, ka var spēlēt arī laikmetīgo mūziku, tā teikt, padarīt modernāku kokli un tās skanējumu. Kopansambļu pasākumos mēs spēlējam klasiskus darbus koncertkoklei, kurus ir komponējuši pārsvarā latviešu komponisti. Tās ir latviešu tautasdziesmu apdares un oriģināldarbi. Aktīvi spēlējošu solistu mums gan nav daudz.

- Tas bija tieši tas, ko gribēju vaicāt - par solistiem. Tu vidusskolā spēlē gan solo, gan ansambļa sastāvā?

- Jā, mani interesē abi šie virzieni. Ja runā par ansambli, tad es labprāt meklētu kamersastāvus, kur spēlētu dažādi mūzikas instrumenti, nevis tikai kokles, lai būtu kaut kas jauns un svaigs. Solo ceļš ir daudz grūtāks. Es visticamāk izvēlētos vieglāko ceļu.

-Kāpēc solo ir grūtāks?

- Man vispār liekas, ka koncertēt vienam ir grūtāk un cilvēkiem vairāk patīk kamersastāvi, nekā solisti. Var arī daudz radošāk izpausties, spēlējot ar kādu kopā.

- Kāpēc Latvijā ir tik maz kamersastāvu, kura sastāvā ir arī koncertkokle?

- Iespējams, tas ir citu cilvēku viedokļu spiediens, ka kokle ir bezjēdzīgs instruments. Citi spēlētāji, tāpat kā es, baidās sevi parādīt un veidot savu taciņu.

- Jā, varbūt vijolniekam vai čellistam ir skaidrāks ceļš, jo senākas spēles tradīcijas.

- Iespējams, tās ir bailes tikt noraidītam. Bailes meklēt kaut ko jaunu. Cilvēki izvēlas drošu ceļu. Kaut vai tas, ka tu zini, ka katru mēnesi saņemsi algu un varēsi normāli dzīvot, rada drošības sajūtu. Nu, tas tā vienkāršoti domājot, bet tāda ir cilvēka daba.

- No kā tu iedvesmojies, lai radītu savu kokles skanējumu?

- No citiem koklētājiem. Tā noteikti ir Līga Griķe, jo interesanti kā viņa ar dažādiem sastāviem meklē jaunus risinājumus kokles skanējumā. Tas skanēs dīvaini, bet ir grūti iespaidoties no cilvēkiem, kuriem tas ceļš ir vieglāks.

- Kas būtu pilnveidojams kokles būvē?

- Slēdži, stīgas, klusinātājs, var teikt, ka viss ir pilnveidojams, arī attālumi starp stīgām. Pietrūkst tas nākamais līmenis, jo vēl ir kur attīstīties.

- Tev šķiet, ka kaut kas ir ticis sasniegts un tagad varētu meklēt jaunus risinājumus?

- Jā, tieši tā. Ir tādas tehniskās lietas, kuras paši meistari nesaprot. Piemēram, kāpēc pārslēdzot slēdzi bemolā, pēc tam diezā, stīga atkal ir jāskaņo? Meistari paši nav atraduši izskaidrojumu, kāpēc tā notiek. Tas nozīmē, ka nav līdz galam izstrādāta tehnoloģija. Bieži vien arī gadās tā, ka aizvedu instrumentu labot, bet rezultātā defekts ir vēl trakāks, nekā bija, un tad tu sāc domāt: "Varbūt man pašai iemacīties remontēt kokles un sev labot".

Ir jāiet un jāmeklē jauni ceļi, piemēram, jārunā ar radniecīgu instrumentu meistariem - kā viņiem liekas, ko varētu darīt? Varbūt var aiznest kokli pie kāda arfu meistara un paskatīties, ko viņš domā? Imants Robežnieks jau pats nav koklētājs, viņš ir saksofonists.

-Vai koncertkokle ir ap sevi radījusi arī stereotipus?

- Kokli grib ielikt tajā kastītē pie tautas instrumentiem un tur atstāt.

- Vai tavā skatījumā koncertkokle ir tautas instruments?

- Jā, savā ziņā, bet gribās izlīst no tās kastītes un paskatīties, kas ir citur, paspēlēt citu mūziku, jo uz koncertkokles ir iespējams izspēlēt ļoti daudz: akadēmisko, moderno mūziku, pat džezu. Vienkārši līdz šim ļoti lielā mērā ir spēlēta tikai tautas mūzika.

- Kas traucē, lai koncertkokle tiktu novērtēta kā jebkurš cits mūzikas instruments?

- Cilvēkiem būtu jāraugās uz pasauli plašāk, jābūt tam "open mind".

Intervija ar Latvijas Nacionālā teātra aktrisi Indru Burkovsku

Sarunu pierakstīja Zane Jančevska

Indra Burkovska dzimusi un uzaugusi vietā, kas ir kā spoža pērle Latvijas kartē – Kuldīgā. Saruna notika teātrī 2019.gada beigās starp divām bērnu izrādēm. “Sudraba slidās” Indra spēlē galvenā varoņa mammu.

Indra, Latvijā Tu esi pazīstama un tautā iemīļota aktrise. Es gribētu parunāt ar Tevi par mūziku. Vai Tu to kaut kā dali, piemēram, *bērnības mūzika, mūsdienu mūzika, dzimtas mūzika...?*

- Es tā nevarētu teikt, ka to dalu...tāpēc, ka es vēl nemācījos skolā, kad vecāki mani aizsūtīja pie Brigitas Aišpures klavieres spēlēt, arī mazliet solfedžo pamatus. Tad iestājos mūzikas skolā un tur jau man arī veidojās kaut kāda muzikālā gaume un saprašana. Nu jā, ... un tad tur bija jā klausās Musorgska *Izstādes gleznas...*, *Pēterītis un vilks* (bērnības atmiņās Indra gremdējās smaidot, Z. J.). Redz, ko tas nozīmē! To, ko tu iemācies bērnībā, to tu visu mūžu zini. Tas vairāk saistās ar akadēmisko mūziku. Bet mājās...jā, es atceros, ka tad, kad vakarēja vai nu ko...kāds adīja, kāds lasīja cietiem priekšā grāmatu...Kad es biju vecāka, tad jau man arī tika tas gods cietiem lasīt priekšā. Jā, tad arī dziedāja. Jāsaka, ka toreiz gan dziedāja daudz vairāk nekā tagad – gan godos, gan viesībās. Es priecājos, ja tagad, kad esmu kaut kur uzaicināta, starp viesiem ir kādi koristi vai citi dziedāt gribētāji, jo tad jūt, ka dziedāt viņiem nozīmē arī dzīvot. Tas ir tā... brīnišķīgi un vareni!

Cik Tev bija gadu, kad mājās parādījās televizors? Tu saki – dziedāja, adīja. Tagad jau visi vakaros sēž kopā pie televizora.

- Nē, nē, protams, ka nebija! Televizors parādījās, kad man bija kādi desmit gadi, bet tas jau nenozīmēja, ka visu laiku to skatījās. Radio gan! Tas bieži bija ieslēgts. Es vēl tagad no bērnības atceros Antas Klints balsi bērnu raidījumos, arī sestdienas rītos bija tādi, kur viņa spēlēja vecmāmiņu (Anta Klints, 1893 – 1970, kādreiz ļoti iemīļota Nacionālā (Drāmas) teātra aktrise, Z. J.) Atceros Veras Davidones un Edgara Plūksnas balsis, arī Pētera Grāveļa...(kādreizējie Latvijas operas solisti, Z. J.). Atceros, ka tieši Davidone mani ļoti iespaidoja. Kad viņa dziedāja par tautumeitu ar *baltām diega zeķītēm, sarkanām kurpītēm*, tad es sapņoju – kad izaugšu, tad man arī tādas būs un es arī būšu tautumeita. Kad es esot bijusi maza, pie mums vienreiz ciemos atnācis mācītājs, mums bija tāds ģimenes draugs. Es esot tobrīd sēdējusi uz podiņa. Viņš priecīgi prasījis: “ Kas ta’ tā tāda tur sēž?” Es esot izņēmusi pudeli no mutes un atbildējusi: “Tautumeita!” Pēc gadiem, kad satikāmies uz ielas, viņš to atcerējās un teica: “Sveika, tautumeita!” Arī kaimiņi sauca mani par tautumeitu. Kad es vēlāk veidoju savu Kuldīgas tautas tērpu, tad, runājoties ar Ritmas kundzi, tautas daiļamata meistari un audēju, teicu, ka noteikti gribu sarkanās kurpes. Viņa

iebilda, ka to nedrīkst nekādā gadījumā. Tikai melnas, melnas. Es domāju, nu kāpēc tikai melnas, melnas, ja tautasdziesmā ir sarkanas? Tas ir līdz šim brīdim viens no manas dzīves lielajiem nenoskaidrotajiem jautājumiem (Indra smaida).

Atceries – *Smiltāju mantiniekos* taču tām *kauķenēm* (mājas gariņiem) visām bija tieši sarkanas kurpes (*Smiltāju mantinieki*, Leldes Stumbres luga, ko Nacionālajā teātrī iestudēja Indra Roga, Z. J.)? Tātad kaut kāds noslēpums ar tām sarkanajām kurpītēm ir! Bet tālāk gribu jautāt par Taviem vecākiem un vecvecākiem – Tu zini daudzas interesantas tautasdziesmas. Vai tās esi iemācījusies no mammas, no vecmamma, no tēta? Vai arī Tu tās nedali – bērībā iemācītas un viss!

- Atceros savu tēva mammu. Man bija piedzimusi meita Rasiņa, bet pašai bija sasāpējies zobu un es vāļājos pa gultu, neko nevarēdama padarīt. Un tad tēva mamma midzināja Rasu un dziedāja tādas kā šūpļa dziesmas. Es pirms tam nekad nebiju dzirdējusi, kā viņa dzied. Tas bija tik dīvaini un tik, nezinu, ... maģiski! Man ļoti žēl, ka nepaspēju, ka nebija saprašana to pierakstīt un dokumentēt.

Tās bija pazīstamas dziesmas?

- Nē. Es tās nekad nekur neesmu dzirdējusi.

Vai atceries un vari nodziedāt?

- Vienu es ļoti labi atceros, bet nodziedāšu kaut kad citreiz.

Neaizmirsīsi melodiju?

- Nē. Tā man ir starp tām piecām, ko es vienmēr atcerēšos.

Tevis ir bērni. Meita ir profesionāla mūziķe – čelliste Rasa Sapiete. Tu viņu apzināti virzīji to mācīties, vai arī tas bija pašsaprotami?

- Tas ir ļoti sarežģīts jautājums manā uztverē. Vecāki aizsūtīja mani uz mūzikas skolu, aizsūtīja manu brāli. Es apguvu klavierspēli, brālis, kā jau visi mūsu dzimtas vīrieši – tēvatēvs, tēvs, mācījās klarneti. Viņš neizturēja, pēc pāris gadiem pameta, bet es paliku. Vairāki pasaules gudrie teikuši, ka mūzika ir tas skaistākais, kas uz pasaules ir. Es arī tā domāju un tāpēc man likās pašsaprotami, ka maniem bērniem tā jāapgūst. Bet tagad es domāju, ka darītu savādāk. Rasa pabeidz *Dārziņus* (Emīla Dārziņa mūzikas vidusskola), viņa bija talantīga un godprātīga skolniece, bet... man grūti noformulēt... *Dārziņos* nebija, piemēram, zīmēšana... vēl citi priekšmeti... Kaut arī meita, es uzskatu, ir patiešām laba mūziķe, mani neatstāj sajūta, ka esmu viņu it kā programmējusi uz to. Ar dēlu nē! Juris arī iestājās *Dārziņos*, klarnetes klasē. Kā gan savādāk! Jau pēc pāris dienām man zvanīja specialitātes skolotājs un teica, ka priecājas par to, ka dēls ir iestājies, jo jūtams, ka Jurim ir talants. Mēs tomēr gājām citu ceļu. Dēls nomācījās pāris gadus, tad pārgāja uz Vācu ģimnāziju, bet mūziku turpināja apgūt *Jurjānskolā* (Pāvula Jurjāna mūzikas skola). Juris

izstudēja jurisprudenci. Ar viņu man nav tāda sajūta, ka būtu kaut ko *ieprogrammējusi*. Es nezinu, cik saprotami stāstu, bet gribu pateikt, ka vajag bērniem pašiem arī atstāt kādu izvēles iespēju.

Indra, Tu pati spēlē vairākus mūzikas instrumentus. To var redzēt gan vairākās Nacionālā teātra izrādēs, gan dažādos pasākumos, kur Tu piedalies. Kādu instrumentu Tu apguvi mūzikas skolā?

- Es mācījos klavierspēli. Tad vēlāk es mūzikas skolā mācījos arī oboju. Akordeonu es apguvu pašmācības ceļā. Tad tēvam kaut kas tur orķestrī notika un es viņam gāju palīgā. Spēlēju arī *tenoru* un *baritonu* (metāla pūšamie instrumenti). Vēlāk no tēta orķestra, tāds Horsta kungs, uzdāvināja man trompeti. Tad iemācījos spēlēt arī to.

Pieci instrumenti! Apbrīnojami!

- Jā, man patīk apgūt mūzikas instrumentus. Bet es ar baltu skaudību skatos, kā tu spēlē kokli. Kokli es nemāku.

Bet es nemāku oboju, arī trompeti un baritonu, un tenoru arī nē (te nu mēs abas sākām smieties). **Tad Indra turpina:**

- Tas jau nav nekas tāds...! Es vienkārši varu aiziet uz koncertu un novērtēt, cik labi mūziķis spēlē, piemēram, oboju. Tas ir kā salīdzinājums ar lielo maratonu. Citi noskrien simts kilometrus, bet es varu teikt – simts metrus es ar jums tīri labi varu noskriet kopā. Bet mana darbā gan! Tas man ir atbalsts. Pazīstu notis, varu muzikālos gabalus, kad vajag, samācīties pati. Nav uzreiz jāskrien prasīt palīdzība. Lasīt notis – tas ir tas elementārais, to nu katram vajadzētu prast.

Mūsu bērnība bija pierasts, ka meitenes spēlē klavieres, vijoli, kokli, dažreiz akordeonu. Neko, izņemot flautu, taču nepūta. Bet Tu pēkšņi – oboju! Kā apkārtējie uz to reaģēja? Tevi neapcēla?

- Es mazliet novirzīšos no tava jautājuma. Es domāju, ka arī mūzikas instrumentu uzbūve ir ļoti pilnveidojusies. Satiku nesen paziņas no viena orķestra un palūdzu, lai ļauj iepūst trompetē. Kas tā bija par baudu!!! Manā laikā tas bija fiziski smagi. Kā tie instrumenti ir mainījušies! Es domāju, ka arī tāpēc tagad meitenes var vairāk pūst. Bet par to apcelšanu... Nē, nekas tāds nebija. Es jau biju kopā ar savu tēvu. Vienīgi – man kaut kā negribējās rādīties acīs saviem mūzikas skolotājiem.

Tu saki – tēvam bija savs orķestris... Viņš to vadīja?

- Nu kā...! Tajā laikā jau nebija nekādu *sintizatoru*! Kad tas parādījās? Septiņdesmito gadu beigās? Bija jau tikai akustiskie instrumenti. Un tad vajadzēja spēlēt svarīgos dzīves notikumos – kāzās, bērēs, jubilejās... Nu tad

bija tādas kapelas, orķestrīši... Kaut gan zinu, ka ir bijušas kāzas, kur spēlējuši desmit pūtēji. Tā, lai būtu kārtīga balle! Bija jau arī vēl zaļumballes.

Tad sanāk, ka Tavs tēvs turpinājis Tava vectēva tradīciju – viņš taču arī vadīja kapelu.

– Jā, tā bija!

Vēl viens jautājums. Es gan tagad domāju, vai pati spētu uz to atbildēt... Vai vari pateikt, kāpēc šodien cilvēkiem būtu jādzied? Var taču ieslēgt radio, kaut vai telefonā atrast mūziku, kas patīk.

– Jā, es domāju, ka man ir atbilde, bet tas nav tik vienkārši – jādzied tāpēc, ka jādzied... Es nezinu, vai pratīšu izstāstīt... Nu piemēram...kad cilvēki iet uz baznīcu... ir dievvārdi un ir liturģija. Tā ir tā senākā forma. Nebija pat vēl sprediķa. Un šajā procesā, var saukt to par garīgo vertikāli vai kā savādāk, kā nu kurš...šajā procesā mēs atveramies garīgi un attīram savas dvēseles. Un dziedot, manuprāt, mēs arī atveram sevi vertikālei, mēs ziedam, mēs uzplaukstam. Mēs varam katru rītu piecelties, paēst brokastis, iet uz darbu, nostrādāt, nākt mājās, atkal paēst, paskatīties televizoru, iet gulēt. Un no rīta atkal tas pats... Bet dziedāšana... manuprāt caur to mēs svētījam savu dzīvi. Tas ir kaut kas dievišķs. Jāpadomā, kā pareizāk pateikt... Jā, mēs svētījam! Un tas nu nebūtu svarīgi, kāds žanrs vai stils. Vai tā būtu tautas dziesma, vai opera, vai koris...

Vai Tev ir kāda mīļākā dziesma? Tāda, ko Tu gribētu dziedāt kādā sev svarīgā brīdī, vai ja Tev bērni palūgtu vai skatītāji...

– Jā, ir gan... Bet tā ir tik skumja, ka es gribētu mainīties... Tā ir ļoti pazīstama tautas dziesma – *Ja, jūriņa, tu man dotu*. Tā ir manā izpratnē viena no visskaistākajām dziesmām. Nevar jau tā teikt – vismīļākā, kas dzīvē vispār var būt vismīļākais? Bet tā ir viena no manām vismīļākajām dziesmām.

Par vectēvu Tev neko nejautāšu. Tu jau esi daudz stāstījusi. Varbūt pati gribi vēl ko pateikt?

– Mana vectēva vārds ir tajā pieminekļī, tur aiz Puškina ielas, ebreju piemiņai. Viņš dabūja ārā no geto vienu ebreju zēnu un adoptēja, citādāk nevarēja glābt. Maksis Burkovskis. Arī viņš bija ļoti muzikāls un spēlēja vairākus instrumentus. Es vēl saņēmu pateicības vēstuli no viņa radniekiem Izraēlā... Man žēl, ka sadedzināju daudzas tēva rakstītās notis. Domāju, kam to vajadzēs? Iedomājies, viņš ar savu rociņu bija katram izrakstījis partijas! Viņam bija kaligrāfisks rokraksts. Atstāju tikai pāris paraugus piemiņai.

Paldies, Tev, Indra, par sarunu!